

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Gabrielle Levy
AU RENDEZ VOUS DES INSOMNIAQUES

Copyright © 2019 by Editions Jean-Claude Lattès
Translation Copyright © 2021 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-03606-0

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

RANDEVU sa nesanicom

Gabrijela Levi

Prevela Ivana Šugić

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2021.

Paulu i Aleksandri

Dva sata ujutru. Krevet je rastresit poput zemlje. Sve dublje upadam pomerajući svoje teško, napeto telo. Vlažno je i hladno. Duboka tama. Prekriva me prašina i sve tone u mrak. Svake noći nestajem s lica Zemlje i gubim se u meandrima misli koje ne mogu da kontrolišem.

Ponedjeljak, 8 h i 10 min. Masa putnika, koja se penje ka izlazu poput džinovskog puža, nimalo ne ide u prilog mom kašnjenju. Provlačim se kroz majušne pukotine u nestrpljivoj gomili da bih izašla na svetlost dana. Napolju zatičem nebo prekriveno niskim sivim oblacima, ulica vrvi od užurbanih ljudi, glava pognutih da se zaštite od hladnoće.

Nastavljam svoju golgotu, znojeći se pod džemperom pretoplim za početak jeseni. Namerno sam propustila prvi sastanak, ali ako propustim i ovaj, nikad više neću ponovo skupiti hrabrosti da odem. U ovoj nezaustavljivoj jutarnjoj žurbi, pitam se da li mi veću muku predstavlja dan ili noć. Iskreno, ko može znati odgovor na to pitanje?

Posle sat vremena vožnje vozom i još dvadeset minuta metroom, dolazim s pola sata zakašnjenja pred modernu zgradu koju sam

prethodne večeri pronašla na Guglovim mapama. Još dobrih pet minuta tražim odgovarajući sprat na panou s informacijama, i tri niza stepeništa kasnije, ulazim u kancelariju znojava, zajapurena i zadihana. Moji napori da izgledam pristojno odavno su pali u vodu tokom jutarnje jurnjave. Idem polako, birajući u koju od brojnih slobodnih stolica da sednem. Miris sredstva za čišćenje izaziva mi mučninu. Hladna neonska svetlost, bež linoleum na podu i čkiljava dnevna svetlost kroz prozor – sve se urotilo da me podseti na prve časove u školi, kada sam se borila protiv nezajažljive želje za snom.

Posmatram sapatnike sumnjičavim pogledom. Ima ih dvoje. Samo dvoje. Gospođa odiše neprolaznom elegancijom, nosi dugački džemper oko struka zategnut širokim pleteničastim kožnim kaišem. Teško joj je odrediti godine. Uprkos sedoj kosi skupljenoj u punđu i koži prošaranom borama, iz neobično prozirnog pogleda zrači upadljiva detinja živahnost. Ne nazire se nikakav trag umora, lice joj blista. Druga osoba je na ivici živaca. Mlada vitka devojka kose ofarbane u plavo, ispod koje se pak naslućuju crni korenovi i koja uobličava lice bledo poput neonki. Upali obrazi i ogromni podočnjaci. Očekivala sam punu salu, u kojoj bih mogla da pobegnem u poslednji red. A nemoguće je sakriti se ako vas je samo troje za stolom.

Ona za koju mislim da je organizator polako nešto ispisuje na tabli. Punačka i niska proseda žena u jednostavnoj crnoj odeći. Polako dovršava dijagram i spušta flomaster.

„Elena, psiholog specijalista za probleme nesanice. Vodiću ove sastanke. Vi ste Kler, pretpostavljam?“

Ton joj je srdačan, mada joj fali topline. Dok sam ja, i protiv volje, sva stegnuta.

„Mislila sam da će nas biti više.“

„Trebalo bi da nas bude petoro ako svi dođu. Mišel i Lena su već tu.“

Mlađa mi bezvoljno klimnu, a Mišel me pozdravi iskrenim osmehom, koji me je odmah oraspoložio.

Elena mi čestita na odluci i obećava dobre rezultate. Odvraćam zgrčenim osmehom. Da je bar ova ideja bila moja. Ali ovakva okupljanja mi, iskreno, ne ulivaju nikakvu nadu. Moje prisustvo je samo posledica neprekidnih pritisaka mog muža, kojima sam na kraju popustila. Izgleda da moja nesаница šteti i njegovom snu. Još jednom je njegova reč bila poslednja i opet sam pustila da drugi odluči umesto mene.

Petoro ako svi dođu... Definitivno neću moći da se utopim u gomili.

Elena ponovo uzima flomaster i ispisuje rezime prvog sastanka.

„Upravo ona, koja se nalazi duboko u vašem mozgu, nameće cirkadijalni ritam, odnosno smenu dana i noći, vašem organizmu, kao maleni dirigent koji upravlja orkestrom!“

„Objasniću vam sve ukratko“, šapuće mi Mišel.

Nisam očekivala predavanje. Mogla sam prosto da kupim udžbenik. Elena se ponovo okreće ka meni.

„Pre nego što ste došli, objašnjavala sam različite stadijume sna. Nastaviću. Prvo nastupa miran san, podeljen u tri faze. Prva faza je nešto između budnog stanja i sna, to je uspavljivanje, poput

tranzicije. U drugom stadijumu zaista spavate, ali lakim snom. Mogla bi vas probuditi buka ili jaka svetlost. U trećoj fazi ste potpuno izolovani od spoljnog sveta. To je dubok san i on je okrepljujući. U ovom stadijumu vas je teško probuditi. Posle dubokog sna, dolazi paradoksalni san, koji nazivamo i REM fazom, odlikuje se intenzivnom moždanom aktivnošću, snovi su dugi i vrlo živopisni, ali što se tiče vašeg tela...“

Ne slušam više. Taj famozni treći stadijum za mene je nedostižni san, utopija, fatamorgana u pustinji. Mogla bih da je pitam da li iko ko pati od nesаницe može dostići taj idealni san, ali ne dozvoljava mi moj potpuno besmisleni ponos. Mišel me gleda i, kao da mi čita misli, postavlja upravo to pitanje.

„To je složena pojava“, odgovara Elena. „Recimo samo da depresija ili promene raspoloženja mogu da izmene strukturu dubokog sna. I upravo ta anomalija u strukturi ima za posledicu nestabilan san. Biće kasnije prilike za tu temu. Ima i drugih razloga koji mogu objasniti osećaj neispavanosti, neka nedavna otkrića bacila su novu svetlost na tu temu. Uspavljivanje prati, dakle, laki san, prva i druga faza, i za dvadesetak minuta, eto vas u mirnom dubokom snu, koji traje blizu...“

Isključujem se. Nalet energije koji sam osetila pri ulasku isparava u toploti prostorije. Ulazim u fazu dremanja, koja mi je vrlo dobro poznata budući da je svakodnevno proživljavam.

Lena vadi veliku svesku sa spiralom iz ranca zakrpljenog velikim zihernadlama. Lice joj se ne vidi od kose. Počinje da hvata beleške. Mišel čini isto, ali najpre cepa nekoliko stranica iz beležnice i daje

ih meni, prisiljavajući me tako, protivno mojoj želji, da učestvujem. Iako joj to nisam tražila, prihvatam da je ne bih uvredila. Tanki ručni zglob krasi joj tri neupadljive zlatne narukvice s ugraviranim imenima koja ne uspevam da pročitam. Elena razlaže faze sna kada joj piskavi jauci, koji samo malo dete može da proizvede, prekidaju rečenicu. Mršti se. Budim se iz letargije.

„Opet isto... A lepo sam im tražila drugu učionicu za ovaj čas“, uzdiše. „Izvinite, u susednoj prostoriji je zubarska ordinacija. Svakodnevno nam se događaju ovakve scene.“

Nekoliko minuta jauci su sve jači i jači, praćeni lupnjavom vrata i koracima u hodniku. U našoj učionici vlada tišina. Koristim pauzu da predložim malo mirnije i toplije mesto za naše sastanke. Ipak govorimo o snu, a ne o prihodima i rashodima. Mišel, čiji je glas ispunjen istom onom vedrinom kao i pogled, procenjuje da se ne možemo previše žaliti na mesto, ali da bismo sledeći put mogle da donesemo termos i šolje, da nam bude prijatnije. Lena, koja je, izgleda, po prvi put čuje, okreće se ka njoj oduševljena njenim stilom govora.

„Pa to mi je posao, draga moja Lena. Predavala sam književnost u srednjoj školi.“

„A ja čim otvorim usta, mama mi kaže da psujem. U svakom slučaju, ni ova ni neka druga prostorija neće ništa doprineti rešavanju našeg problema sa spavanjem.“

Lena je savila dugačku vitku nogu uz sebe i počela da žvaće pramen kose u ustima.

„Da nastavimo?“, pita Elena, koju su malo poremetile naše digresije. „Dakle, objasnila sam da je ciklus sastavljen od budnog stanja, lakog sna i paradoksalnog sna.“

Taman je htela da započne novi dijagram kad kroz vrata proviri uznemireno lice. Muškarac između četrdesete i pedesete godine, teško je reći, ali upadljive visine – pita da li je na pravom mestu.

„Izvinite što kasnim. Problem s prevozom. A što se prvog časa tiče, išao sam u drugi centar, onaj u predgrađu, znate da se isto zovu... Izvinite, ja sam Erve.“

Glas mu drhti i lagano klima glavom dok govori. Elena energično precrtava ime sa spiska na stolu i poziva ga da se smesti.

Visok je i veoma mršav. Seda, povijenih ramena, ne skinuvši ni mantil ni pohabanu kožnu tašnu, koju čvrsto steže uz stomak. Podseća me na novog učenika koji se pojavljuje usred školske godine.

Elena ga ohrabruje da se predstavi u nekoliko reči, ali tek što je mršavko izgovorio nekoliko reči, ponovo se čuju krici. Ona povišava glas da bismo je čuli:

„U svakom slučaju, došli smo do kraja! Izvinite, Erve, saslušaćemo vas na sledećem sastanku, za dve nedelje – zapišite to, jer nećemo uvek imati iste pauze između sastanaka! Ah, zamalo da zaboravim! Dajte mi dnevnik spavanja!“

„Moram da kažem da sam imala malo poteškoća s vođenjem dnevnika.“

„Bez brige, Mišel, to će biti tema sledećeg časa. Kler?“

„Nemam ga.“

„Morate da mi ga donesete svaki put. To mi je sredstvo rada. A on će vam dati vrlo detaljan prikaz vaših noći. Iznenadićete se. Obećavam vam bolje uslove za sledeći čas. Ali pre svega, nadajte se i verujte, i san će doći!“

Potiskujem nervozan smeh. Imam utisak da sam na sastanku anonimnih alkoholičara.

Lena, čija mi je preterana mršavost promakla u sedećem stavu, izlazi trčeći, dobacujući pozdrav u letu. Izlazim iz učionice u isto vreme kad Mišel i Erve.

Penzionerka u hodniku zastaje kod krivca za buku, koji i dalje histerično plače kraj nemoćne majke. Čučnu ispred devojčice i prošaputa joj nekoliko reči na uho. Mala odmah prestaje, ispitivačkim pogledom zuri u neobičnu osobu, a na kraju se smeši, vraća se poslušno u ordinaciju za mučenje, ostavivši zabezeknutu majku, koja je, pretpostavljam, osetila beskrajnu zahvalnost. Erve i ja u neverici posmatramo ovaj prizor. Mišel se zadovoljno uspravlja, popravlja kragnu i spontano me uzima podruku kao da smo prijateljice.

„S decom uopšte nije tako komplikovano kao što se čini.“

Čekajući u tišini lift, kojem treba čitava večnost da dođe, Erve pročišćava grlo, vraća naočare na nos i izjavljuje:

„Patim od nesаницe već dvadeset godina. A vi?“

Utorak, 0 h i 30 min. Mišel brzo korača kako bi oterala zimu, pažljivo osluškujući oko sebe, iako svake noći ide tim putem, uvek

u isto vreme, već godinama. Mala crkva stisnuta je između dve zgrade. Pošto je i usred dana vrlo neupadljiva, po mrklom mraku se jedva vidi. Mišel prolazi crkvu bez zaustavljanja, a onda skreće u uličicu kojom se može zaobići ovaj hram. U dnu stepeništa ispred pomoćnih vrata podiže kamen i vadi ključ.

Uprkos pomrčini, snalazi se kao u sopstvenoj kući. Svlači kaput i ulazi u malenu prostoriju, gde čačka osigurače sve dok slabašna svetlost ne sinu i rastera tamu. Uzima već punu kofu i krpu i dolazi do broda, u nebeskoplavoj uniformi koja očigledno nije njena. Vadi iz džepa nekoliko kovanica za prilog i pali tri sveće pre nego što počne da radi. Rukama steže drvenu dršku, povijenih leđa, u položaju svojstvenom za kućne poslove. *Deco, dovršite užinu! Antoane, zar nisi ništa jeo u kantini? I prestanite sa svađanjem! Kako je bilo u školi? Nemoj da brineš, Pola, te svađe nikad ne traju dugo. Šta si mu odgovorila? Bože, kako vi deca možete da budete toliko okrutna!*

Posle glavnog ulaza, Mišel se podjednakom živošću posvećuje bočnim prilazima. Zastaje pred velikim buketom cveća spuštenim na zemlju ispred kapele. Sjaj sveća i odsjaj svetlosti kroz staklene prozore prave kjaroskuro dostojan renesansne slike. Mišel seda na stolicu namenjenu molitvi, da bi malo u miru posmatrala mrtvu prirodu, a zatim nastavlja posao. U apsolutnoj tišini, najmanji pokret i najtiši zvuk odjekuju s kraja na kraj crkve.

Aleksandre, kako nameravaš da stekneš diplomu učeći sa slušalicama u ušima? Idi u sobu, tamo je mirnije!

Sat kasnije, skida uniformu, sklanja kofu, ne ispraznivši je, vraća plavi pramen u punđu, ponovo stavlja sat i oblači kaput. Pre nego

što krene, gasi one tri sveće. *Laku noć, moji noćni anđeli čuvari, vidimo se sutra.*

Vrativši ključ na mesto, vraća se istim putem i za dvadeset minuta, koliko joj treba do kuće, sreće samo dve-tri žive duše. Ispivši brzo čaj stojeći oslonjena o radni sto u kuhinji, svlači se, navlači dugačku postavljenu spavaćicu, koja pada sve do članaka, i uvlači se pod pokrivač što tiše može, da ne bi probudila muža.

Sreda, 4 h i 30 min. *Sranje!* Prvo što Lena pomisli svakog jutra kada pogleda na sat; ili pak svake noći, zavisi ko kada spava, ali za Lenu je pola pet obično početak dana. Rado bi taj zloslutni predmet tresnula o pod, ali plaši se da ne probudi mlađeg brata, koji spava blaženim snom deteta odmah iznad nje na krevetu na sprat. Lena izvlači dugačko mršavo telo iz posteljine, uzima ispranog plišanog raka, kome fale jedna klešta, i podvlači ga pod Fransoinu ruku. Kreće ka kupatilu, otresavši nogom mačku koja je, mjaućući, došla da se pomazi. *Beži tamo!*

„Ti si, Leno? Pa šta to još radiš?“

„Ništa, mama. Vрати se na spavanje.“

Posmatra blede lice u ogledalu i maže pune usne provokativnim crvenim karminom. Zadovoljna rezultatom, vraća se u sobu i oblači se. Oskudni teksas šorts preko crnih hulahopki. Trenutak okleva. Otvara prozor. U sobu se uvlači ledeni vetar. Predomišlja se i menja kratki šorts za uske pantalone pocepane na kolenima.

Na izlazu iz kuće uzima kaput i ranac naslonjen o vrata. Naravno da još nema metroa, javni prevoz polako privodi noć kraju, kao i sav normalan svet. Ali navikla je pa brzo korača do kafea. U to doba, koje ne pripada ni noći ni danu, gradom gmiže čudna sorta ljudi. Oni koji su bili u provodu već su se vratili kući, a radnici ranoranioci još nisu ustali. Ostaju još samo poremećene osobe i beskućnici koji spavaju na ulici, ružnim snom koji prekida buka, smrad, hladnoća i strah. Njihova lica, vidljiva tek iz blizine, imaju divlji izraz. Međutim, Lena se nikad nije trgla kad bi joj prišla neka prilika i bez ikakve najave zatražila upaljač ili novac. Ona u tom kratkom trenutku, koji prethodi buđenju uređenog i organizovanog sveta, vidi predah od svojih problema.

Tačno u 5 sati stiže do kafića, u isto vreme kada se crvena tabla pali i baca odsjaj slova po vlažnom tlu.

Lena pozdravlja Franka, vlasnika lokala u pripijenoj majici, tetoviranih ruku, sa srebrnim lancem oko vrata. Ona postavlja stolice, gotovo sve rasparene, dok se on bavi tehničkim pripremama. Prošavši rukom po ne baš čistoj površini stola, slaže zgađeni izraz lica.

„Večernja smena nikad ne posprema za sobom?“

Frank joj, umesto odgovora, dobacuje vlažnu krpu. Lena čisti ostatke od sinoć mrmljajući psovke, zatim staje da se nalakti na šank. Frank joj primiče korpu svežih kroasana, koju Lena odmah udaljuje od sebe.

„Ama sva si se usukala!“

„Volela bih kafu, hvala.“

Frank uzdiše i pokušava da nađe slušljivu stanicu na starovremenskom radio-aparatu. Ali dobija samo krčanje kao zvučnu podlogu. Lena ga veselo posmatra.

„Zdravo, društvo!“

To je Amar, jedina mušterija koja u to vreme svraća u bar. Uvek u prevelikoj kožnoj jakni i ispranom džinsu.

„Kako je, Amare?“, pita Lena.

„Dobro. Lepo jesam spavao.“

„Kaže se *lepo sam spavao*, Amare, tako se kaže na francuskom.“

„Ma u redu je, pusti ga na miru.“

Amar već dvadeset godina živi u malenoj sobi iznad bistroa, koju mu Frank izdaje budzašto. Leni se mnogo dopada, možda baš zbog akcenta i grešaka u francuskom. Poput njenih babe i dede s očeve strane, koje nije videla otkako su pre pet godina prestali da dolaze da posećuju nju i Fransou. Nemaju više snage, stari su. Volela bi da ode do njih, ali majka nikad nema para za kartu. Dopršava kafu u tišini i ide iza šanka da nađe neku stanicu na radiju. Zatim se vraća na mesto i vadi iz ranca lekcije iz daktilografije. U 6:30 dolaze đubretari, vesnici kraja mira. Tada se vraća po Fransou pre nego što krene na čas. Svakog jutra daje sebi zadatak da mu napravi doručak dostojan kakvog kraljevića.

Četvrtak, 22 h i 18 min. Erve sklapa knjigu i gasi svetlo. Iscrpljen je i još veruje da će moći da zaspri bez ikakvih teškoća, uprkos

iskustvu koje se svim silama trudi da mu dokaže suprotno. Toliko nataloženog umora jednog dana će sigurno uzeti danak, razmišlja, a taj dan je možda večeras. Ali to nikad ne biva te iste večeri, i posle kratkotrajne nade, tokom koje oseća da je tako blizu pobede, ponovo ga obuzimaju misli. Ništa neobično. Šta je sve danas radio, šta mora sutra da uradi, završni račun za kraj godine, agencija očekuje od njega da ispuni rokove. Sastanak je za šest nedelja, vreme brzo leti. Predah, taman da shvati da nema zbog čega da brine, jer ponovo ista priča. Božić se opasnom brzinom približava, prigodna godišnja večera sa sinom. Uostalom, koliko on ima godina? Dvadeset pet, dvadeset šest? Rođendan mu je u decembru, to zna. Ali uvek mora na nekoliko trenutaka da razmisli pre nego što se seti tačnog datuma. To dosta govori o njemu. Kakav poklon da mu kupi? Šta da učini da ne bude isto onako jadan kao i prethodnih godina? Da njegov sin bar stekne utisak da pred sobom ima oca, a ne nejasne obrise nekog nepoznatog čoveka. Ne želi da izneveri ni agenciju. Oni su ljubazni prema njemu, iako nemaju ništa zajedničko. Oni tamo imaju očigledne dokaze uspeha, uvek odeveni po poslednjoj modi, uvek u pravom trenutku pronalaze doskočicu da nasmeju druge i ostave utisak. Tako u skladu s normama. A on, s druge strane, moglo bi se reći da je potpuno... nevidljiv. Razgovore svodi na suštinu i minimum ljubaznosti. Doručkuje ispred računara i nikad ne zalazi u kafeteriju, draže mu je da od kuće ponese termos s kafom.

Međutim, ispod njihove ljubaznosti, opuštenog stava i komplimenata na račun njegovog savesnog obavljanja posla, krije se